

Hvad har årgang 2019 med i rygsækken?

Årgang 2019 er begyndt i 1. klasse. Vi taler om mistrivsel, diagnoser og inklusion, men sjældnere om det, nogle børn har med fra deres første leveår: hårdhændet opdragelse og vold. Det udfordrer fagfolk og rejser spørgsmålet om, hvor tidligt kommunerne skal sætte ind.

Billedet viser børn - på vej i GLO - der alle er 5,2 år og har gået i samme gruppe i børnehave. Fra 1-årsalderen og til skolestart er de blevet udfordret i deres nærmeste udviklingszone og begynder i skole med vidt forskellig udviklingsalder – fra 3,2 til 6 år.

Ved skolestart taler vi om sprog, sociale kompetencer og skoleparathed. VIVEs forløbsundersøgelse SPOR peger også på et forhold, der sjældent indgår: Nogle børn har tidligt erfaret, at en forælder bruger fysisk magt i opdragelsen.

SPOR undersøger børn på 9 måneder, 2 år og 3 år. Forældre til 52.010 børn - ca. 30 procent af årgangene - har svaret på spørgsmål om hårdhændet opdragelse og vold. Inden for to måneder havde 9,2 procent af de 9 måneder gamle, 12,6 procent af de 2-årige og 15,4 procent af de 3-årige været udsat for mindst én form fysisk magt i opdragelsen. De har oplevet at blive **dasket, rusket, få smæk eller blive slået**. Samlet gjaldt det 12,4 procent.

Det handler altså også om spædbørn uden egentligt talesprog, som er helt afhængige af voksne for trykthed og hjælp til at regulere følelser.

36 procent og 8 procent fortæller begge noget vigtigt

SPOR viser også forskelle efter forældrenes herkomst: 36,1 procent blandt børn med to forældre, der er indvandrere eller efterkommere, 13,2 procent ved én forælder af dansk herkomst og 8 procent ved to forældre af dansk herkomst.

36,1 procent kræver opmærksomhed, men også 8 procent er højt. Vold i opdragelsen må derfor ikke gøres til et problem, der alene forbindes med etniske minoritetsfamilier.

SPOR giver ikke grundlag for en enkel kulturforklaring. VIVE understreger, at analyserne er deskriptive, og at uddannelse, arbejdsmarkedstilknytning og social baggrund hænger sammen.

Kommunerne skal både nå alle familier med forebyggelse og målrette en stærkere indsats, hvor data viser størst risiko.

Tidlig hårdhændet opdragelse øger risikoen for mere af samme slags

”Anvendelse af straf tidligt i barndommen øger risikoen for, at barnet opfattes som svært at opdrage senere i barndommen (Dahl, 2016). Dette kan skyldes, at hårdhændet opdragelse øger risikoen for adfærdsproblemer (Wiggins et al., 2015), hvilket igen øger risikoen for, at der anvendes hårdhændet opdragelse. Når et barn er udsat for hårdhændet opdragelse og vold, øger det risikoen for dårlig trivsel både på kort og lang sigt.”

Hvad ser læreren?

Læreren kan ikke se, hvem der tidligt blev udsat for vold, men møder børn som Luna, Norh og Carla med forskellige potentialer og udviklingsbetingelser.

I dag har 16 procent af danske børn betydelige mentale helbredsproblemer inden ti-årsalderen, og omkring halvdelen får en diagnose. SPOR føjer et vigtigt perspektiv til: Nogle børn, der har svært ved at finde fodfæste i skolens fællesskaber, har også tidlige erfaringer med hårdhændet opdragelse eller vold.

Uro, vrede, tilbagetrækning og relations vanskeligheder kan have mange årsager og skal ikke forklares ensidigt. Den professionelle voksne må være nysgerrig på barnets samlede udviklingshistorie og behov, som børnehaver kan bidrage med ved overdragelse af nuanceret vurderinger af barnet med Kompetencehjulets specialpædagogiske udviklingsbeskrivelse.

SPOR beskriver, at forældres sensitive og hensigtsmæssige svar på barnets signaler har betydning for tilknytning og udvikling. Omsorgsfulde, støttende og forudsigelige voksne fremmer tryk tilknytning og selvregulering.

For det lille barn opstår et svært dilemma, når den voksne, det søger tryk hos, også uforudsigeligt rusker, dasker eller slår.

Det betyder ikke, at alle udsatte børn, udvikler et bestemt tilknytningsmønster. Men deres tidlige erfaringer med voksne kan få betydning for senere relationer til pædagoger og lærere.

At være nogen – og nogen, der kan noget

Der er også grund til optimisme: Børn knytter sig til pædagoger og lærere, og relationer uden for hjemmet kan styrke udvikling og trivsel.

En britisk forløbsundersøgelse af børn udsat for fysisk eller følelsesmæssig mishandling før femårsalderen peger på skolen som en beskyttende faktor. Glæde ved skolen, deltagelse i aktiviteter og fravær af mobning hang sammen med bedre faglige resultater, selvværd og trivsel senere.

Mange unge og voksne med svær barndom fremhæver én lærer eller voksen, der så dem, troede på dem og gav dem en begyndende tro på egne muligheder.

Læreren kan ikke ændre det, der skete hjemme, og skal ikke være terapeut. Men læreren kan give barnet nye erfaringer med en voksen, der er nærværende, tydelig, forudsigelig og vil barnet det godt.

For børn, der tidligt har lært at være på vagt, kan sådanne erfaringer styrke både fællesskab og læring.

Når relationen er vigtig, bliver rammerne det også

Hvis den professionelle relation kan beskytte børn med vanskelige erfaringer, må kommunerne skabe rammer, der gør den mulig.

I samme klasse møder læreren børn med meget forskellige sproglige, sociale og faglige forudsætninger, psykiske vanskeligheder og behov for støtte. Det er her, problemstillingen bliver kommunal. Den enkelte lærer kan ikke forventes både at opdage, forstå og håndtere alle disse vanskeligheder alene.

Når SPOR føjes til viden om mistrivsel og diagnoser, bliver spørgsmålet, om læringsmiljøet og støtten omkring læreren er indrettet til at møde børn med belastende tidlige erfaringer.

Lærere og pædagoger har allerede væsentlig viden om børns udvikling, relationer og følelsesregulering. Den viden skal understøttes af let adgang til faglig sparring og tværfaglig hjælp, når en situation kalder på mere end den almindelige pædagogiske viden og indsats. PPR og familieområdet skal derfor være tæt på praksis, og der skal være kontinuitet omkring barnet.

Det afgørende er derfor, om kommunen skaber rammer, der giver lærere og pædagoger mulighed for at bringe deres faglighed i spil - med den nødvendige støtte omkring barnet.

Hvorfor begynder vi først, når barnet begynder i skole?

Her opstår kronikkens paradoks: Hvorfor skal læreren i 1. klasse håndtere konsekvenser af noget, SPOR kan registrere allerede ved ni måneder?

Kommunerne møder familierne længe før skolestart gennem sundhedspleje, dagtilbud, familieområde og PPR. Udfordringen er at få indsatserne til at hænge sammen, for barnet oplever én sammenhængende barndom - og tidlige erfaringer følger med videre.

SPORs tal bør føre til både opmærksomhed på vold og en tidligere støtte til forældre i selve opdragelsesopgaven.

At tage afstand fra vold er ikke nok. Forældre har brug for viden om små børns udvikling og hjælp til at sætte tydelige rammer uden fysisk eller psykisk vold.

Det er kernen i autoritativ opdragelse: tydelige rammer kombineret med varme, anerkendelse og respekt for barnets aktuelle udvikling.

Professionelle bør kende SPOR og give forældre systematisk støtte til alternativer til dask, rusk, smæk og slag fra barnets første leveår, med SPOR som legal reference. Det er tidlig forebyggelse, der kan gøre en forskel.

Årgang 2019 sidder nu i skolen og skal lære, finde venner og opleve at høre til.

Nogle skal samtidig lære, at voksne kan være til at stole på - måske for første gang gennem en vedholdende voksen, der ser dem og tror på deres muligheder.

En god lærer eller pædagog kan blive en del af den erfaring. Men det forudsætter, at barnet møder voksne, der får mulighed for at blive. Mange børn møder mindst tre forskellige voksne i dagtilbuddet og senere mindst fire i børnehaveklasse og skole. For børn med belastende erfaringer - eller uden en grundlæggende erfaring med trygge relationer - kan disse hyppige skift gøre det sværere at opbygge den tillid, som netop er afgørende.

Det kalder på en diskussion af, om de mange planlagte skift mellem voksne er hensigtsmæssige for alle børn. Når vi ved, at nogle børn har særligt brug for stabile relationer, bør vi også se på, hvordan dagtilbud og skole kan organisere sig, så barnet så vidt muligt møder kendte voksne over længere tid.

Og SPOR viser, at vi ikke bør vente til 1. klasse med forebyggelsen.

Forebyggelsen skal begynde, mens rygsækken bliver pakket - hjemme i familien og helst før barnet kommer til verden.

I klummen "Familien er det første rum, barnet lærer verden at kende i" kan forældre vurdere, om opdragelsen overvejende er tryk og udviklende, kontrollerende, overset eller uforudsigelig. Den giver også jordemødre, sundhedsplejersker og dagtilbud et fælles afsæt for tidlige samtaler med forældre om familiens rammer. "[Familien er det første rum, barnet lærer verden at kende i](#)"

Tidlig opsporing og forebyggelse i sundhedspleje og dagtilbud

Kompetencehjulets udviklingsbeskrivelse rummer 700 tegn på læring fordelt på læreplanens seks temaer i otte aldersintervaller fra 0-6 år. Med Kompetencehjulet er specialpædagogikken flyttet ind i dagtilbud, og bidrager til omsætning af nyere forskning, der viser, at: "*Tidlig og tilstrækkelig indsats kan forebygge op til 80 % af følelsesmæssige og adfærdsmæssige forstyrrelser hos førskolebørn.*" Og at "*komplikationer til udviklingsforstyrrelser som autisme, ADHD og sprogforstyrrelser kan forebygges.*" Det er dét dagtilbud, der anvender Kompetencehjulet har gjort siden 2010.

Med venlig hilsen

Ethel Hansen
Direktør/Partner
LearnLab
eh@learnlab.dk
9635 2807

Billeder er AI-genereret

Henvisninger:

- VIVE (2021): SPOR - Børns udvikling og trivsel gennem livet. [SE HER](#) Særligt rapportens afsnit om opdragelse, hårdhændet opdragelse/vold samt metode.
- Avon Longitudinal Study of Parents and Children: [SE HER](#)
- Danske Kommuner: *Danske Kommuner* har tidligere beskrevet VIVEs kritik af tendensen til at fokusere på barnets diagnose og individuelle forhold, mens læringsmiljøet får mindre opmærksomhed: [SE HER](#)
- Vidensråd for Forebyggelse: Mental sundhed og psykisk sygdom hos 0-9-årige børn: [SE HER](#)